

УДК 342.9

Анатолій Матвійчук,*канд. юрид. наук,**доцент кафедри правосуддя**Державного університету інфраструктури та технологій*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті розглянуто поняття «адміністративно-правове забезпечення». Проведено аналіз наукових робіт, зіставлення і аналіз наведених у них визначень цього поняття. Розглянуто особливості адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики та надано його визначення.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, регуляторна політика, регуляторна діяльність, правове забезпечення, державна регуляторна політика.

Постановка проблеми. В останні роки інтерес дослідників до питань державного регулювання, а також до шляхів створення оптимальних умов для здійснення підприємницької діяльності, значно зріс. Це зумовлено, зокрема, як наявним станом економіки України, так і прагненням нашої держави до встановлення якомога кращих умов для ведення підприємницької діяльності. Своєю чергою актуалізується й питання щодо вдосконалення механізму, за допомогою якого держава буде здійснювати свою регулятивну функцію, що своєю чергою робить важливим питання саме адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики.

Актуальність. Встановлення сприятливих умов регуляторної політики для розвитку економіки є важливим питанням, яке розглядається та досліджується в багатьох аспектах та з різних точок зору. Цей «мультинауковий» підхід досить вдало висвітлила дослідниця С. Жарая, яка зазначає, що складність створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності в Україні передбачає вивчення даної проблеми соціологами, юристами, політологами, економістами, державними діячами. Тому, виходячи з положення, що управління як найважливіший фактор життя суспільства є мультинауковим об'єктом, для пізнання суті процесів, які відбуваються у становленні такого складника державного управління, як державне регулювання підприємницької діяльності, необхідно врахувати внесок кожної з вищезначених галузей знань [1, с. 90]. З цього випливає важливість і юридичного (адміністративного) забезпечення процесу державного регулювання регуляторної політики.

Стан наукової розробки проблеми. Згадане питання достатньо широко досліджується у науці вітчизняного адміністративного права. Однак варто зазначити, що праці

науковців стосовно сутності адміністративно-правового забезпечення характеризуються вузькоспеціалізованістю та відсутністю єдиного теоретичного та методологічного підходу до його визначення.

Окремі питання адміністративно-правового забезпечення досліджували у своїх працях О.М. Гумін, Є.В. Прякін, Г.С. Романчук, І.Я. Хитра, В.А. Головко, І.Б. Тацишин, О.Є. Костюченко, В.Б. Авер'янов, І.О. Ієрусалімова, О.Х. Юлдашев, Т.В. Куценко, С.Б. Жарая, В.І. Ляшенко, Р.А. Калюжний, О.М. Дручек та інші.

Мета статті полягає у дослідженні поняття та специфіки адміністративно-правового забезпечення, а також його визначенні стосовно державної регуляторної політики.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб досліджувати та визначати питання щодо адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики, передусім варто дослідити, що розуміється під поняттям «адміністративно-правове забезпечення», щодо якого, власне, забезпечення регуляторної політики виступає як родове.

Варто зазначити, що в науковій юридичній літературі відсутнє чітке визначення цього поняття. Тому вважається доцільним дослідити наукові точки зору щодо визначення та з'ясування сутності поняття адміністративно-правового забезпечення.

Наприклад, О. Костюченко характеризує ключові ознаки правового забезпечення й доходить висновку, що правове забезпечення – це безперервна діяльність суб'єктів права зі створення правових умов, в межах їхньої компетенції, усіма правовими засобами щодо закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і свобод осіб та їхніх груп [2, с. 15]. Натомість М. Цвік визначає адміністративно-правове забезпечення як

цілеспрямований вплив на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [3, с. 327].

Варто зазначити, що існує багато визначень цього поняття у науці адміністративно-правового права. Науковці розглядають адміністративно-правове забезпечення та формулюють його визначення, виходячи з вузькоспеціалізованих питань.

Наприклад, Є. Колесников визначає адміністративно-правове забезпечення як здійснюване державою за допомогою спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їхнє юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток. У контексті конкретної проблеми захисту прав споживачів автор робить висновок, що адміністративно-правове забезпечення є впливом держави на суспільні відносини з метою впорядкування, захисту та охорони відносин між органами влади, споживачами та суб'єктами господарювання, що здійснюється за допомогою норм права та через спеціальний механізм [4, с. 434].

Досліджуючи питання банківської діяльності, І.Я. Хитра визначає адміністративно-правове забезпечення як здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин при встановленні структури, функцій банківської системи і банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, взаємовідносин із клієнтами та партнерами за допомогою юридичних норм. Адміністративно-правовим механізмом забезпечення банківської діяльності є сукупність правових форм, методів та інструментів, що їх держава використовує у процесі регулювання банківської діяльності, за допомогою яких здійснюється вплив на суб'єктів грошово-кредитного ринку з метою забезпечення стабільного їх функціонування [5, с. 6–7].

У той же час В. Пашинський, висвітлюючи адміністративно-правове забезпечення оборони держави, пропонує розуміти його як регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів забезпечення оборони, насамперед суб'єктів публічного управління, щодо адміністративно-правового регулювання, реалізації, охорони та захисту суспільних відносин у сфері оборони, гарантування прав і законних інтересів усіх суб'єктів правовідносин, спрямовану на створення необхідних умов для оборони держави в разі збройної агресії [6, с. 254].

О. Дручек, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення прав, свобод та інтересів людини органами внутрішніх справ України, визначає його як здійснення державою за допомогою спеціального механізму

упорядкування суспільних відносин, їхнє юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [7, с. 126–127].

Відносно права інтелектуальної власності Г. Римарчук визначає адміністративно-правове забезпечення як здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів, упорядкування суспільних відносин, їхнє юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [8, с. 8]. Тобто, як уже було зазначено, у науці вітчизняної адміністративістики існує велика кількість визначень поняття адміністративно-правового забезпечення, які різняться між собою залежно від предмета (конкретних суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративного права).

Підводячи підсумок огляду визначень поняття адміністративного регулювання, варто погодитись із О. Гуміним та Є. Пряхіним, які дійшли висновку, що адміністративно-правове забезпечення слід розглядати у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні, адміністративно-правове забезпечення – це упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їхнє юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Вузьке визначення адміністративно-правового забезпечення буде змінюватися залежно від того, про які суспільні відносини буде вестися мова.

До основних елементів адміністративно-правового забезпечення слід віднести:

- 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення;
- 2) суб'єкт адміністративно-правового забезпечення;
- 3) норми права (норми адміністративного права);
- 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст;
- 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [9, с. 49].

Стосовно особливостей адміністративно-правового забезпечення В. Авер'янов зазначає, що адміністративне право за своїм глибинним призначенням має визначатися як «право забезпечення і захисту прав людини». У цьому сутність усієї трансформації теорії і практики українського адміністративного права на сучасному етапі [10, с. 67].

Підходячи безпосередньо до адміністративно-правового забезпечення саме регуляторної політики, варто наголосити на її особливостях. Як зазначає Н. Христинченко, державна регуляторна політика за своєю природою є державним управлінням та управлінням регуляторною діяльністю. Вод-

ночас регуляторна діяльність у тій її частині, яка здійснюється регуляторними органами, також є правотворчою (в частині підготовки та прийняття правових актів) і правозастосовчою (в частині відстеження результативності та перегляду цих актів) діяльністю, а отже, і державним управлінням у сфері господарювання [11, с. 22]. Говорячи про нормативне закріплення, відзначаємо, що норми адміністративно-правового забезпечення державної регуляторної політики містять норми Конституції України, ГКУ; закони України, нормативно-правові акти Президента України та Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інші нормативно-правові акти, які регулюють економічні відносини.

Як влучно зазначає О. Швердіна, безперечним завданням регулювання відносин у сфері господарювання є усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод у здійсненні та розвитку господарської діяльності. При цьому, на думку дослідниці, цілком доречним було б увести такий критерій доцільності прийняття відповідного регуляторного акту, як відсутність у ньому положень щодо створення перешкод не тільки для здійснення господарської діяльності, але й для її подальшого розвитку.

З вищенаведених визначень випливає, що метою державної регуляторної політики є забезпечення ефективного впливу держави на економічні, соціальні процеси оптимізації адміністративно-правового регулювання економічних відносин [12, с. 145].

Про цілі державного регулювання також говорить В. Добровольська. Головну мету державного регулювання вона бачить у тому, щоб враховувати «ієрархію» інтересів, прийнятих Конституцією, виявляти найважливіші та найістотніші з державної точки зору і стимулювати їх, а також виявляти антидержавні інтереси, що підривають «спільне благо» і обмежувати, усувати їх [13, с. 97]. Наведене твердження вбачається дещо некоректним, оскільки треба зважати на спрямовану євроінтеграційну політику України, яка також полягає у децентралізації та, що більш важливо, дерегуляції суспільних (економічних/господарських) відносин. Тому питання визначення антидержавних інтересів, сам механізм визначення їх такими, по-перше, є завданням інших органів державної влади, по-друге, породжує велику кількість невизначених понять. Останнє є однією з умов створення підстав для проявів корупції та інших зловживань, з якими наша країна бореться за допомогою усталених у світовій

практиці методів та способів, до яких, зокрема, належить й процес дерегуляції. Законодавче визначення і закріплення процедур регуляторної політики в Україні стало початком нового етапу – широкомасштабного запровадження у повсякденну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування принципів та норм нової системи управління, є впливовим та дієвим інструментом адміністративної реформи [14, с. 12].

Висновки.

У підсумку варто зазначити, наступне.

По-перше, вітчизняна адміністративістика досить ґрунтовно досліджує різні прояви адміністративно-правового забезпечення. Однак варто звернути увагу на відсутність єдиного для всіх методологічного арсеналу щодо визначення цього поняття і, як результат, – велику кількість різнорідних дефініцій та характерних для цього поняття ознак.

По-друге, аналіз наукових думок дає змогу виявити найбільш загальне визначення адміністративно-правового забезпечення як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами та юридичним закріпленням за допомогою правових норм.

По-третє, враховуючи наведені вище думки й дефініції та розглядаючи регуляторну політику держави як особливий предмет адміністративного забезпечення, можна визначити адміністративно-правове забезпечення регуляторної політики як регламентований нормами адміністративного права процес регулювання суспільних відносин уповноваженими органами державної влади, на які покладений обов'язок здійснення регуляторної функції держави та провадження її регуляторної політики.

Список використаних джерел:

1. Жарая С.Б. Ступінь наукової розробки проблеми державного регулювання підприємницької діяльності. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. 2011, Вип. 4. С. 90–97.
2. Костюченко О.Є. Визначення поняття «правове забезпечення». Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. 2015, № 1 (68). С. 11–16.
3. Загальна теорія держави і права: підручник/ за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2002. 432 с.
4. Колесников Є.Є. Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів. Форум права. 2011, № 2. С. 432–438.
5. Хитра І.Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.07. Київ, 2011. 17 с.

6. Пашинський В.Й. Адміністративно-правове забезпечення оборони України. Порівняльно-аналітичне право. 2017, № 6. С. 252–255.

7. Дручек О.М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. Форум права. 2013, № 2. С. 123–128.

8. Римарчук Г.С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.07. Львів, 2013. 18 с.

9. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014, № 4. С. 46–50.

10. Авер'янов В.Б. Доктринальні засади сучасного розвитку та реформування українського адміністративного права. Виконавча влада і адмі-

ністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ, 2002. С. 60–73.

11. Христинченко Н. Адміністративно-правове регулювання управління нормотворчою діяльністю. Вісник Академії управління МВС. 2010, № 3(15). С. 19–24.

12. Шевердіна О.В. Проблеми законодавчого забезпечення регуляторної політики у сфері господарювання. Порівняльно-аналітичне право. 2016, № 1. С. 144–147.

13. Добровольская В. Правовое обеспечение государственного регулирования предпринимательской деятельности. Підприємництво, господарство і право. 2005, № 6. С. 97–101.

14. Регуляторна політика: Нові можливості. / за ред. К. Ляпіної, Д. Ляпіна і Я. Демченкова. 2004, Київ. 170 с.

В статье рассмотрено понятие «административно-правовое обеспечение». Проведен анализ научных работ, сопоставление и анализ приведенных в них определений этого понятия. Рассмотрены особенности административно-правового обеспечения регуляторной политики и представлено его определение.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, регуляторная политика, регуляторная деятельность, правовое обеспечение, государственная регуляторная политика.

The article deals with the concept of “administrative and legal support”. The analysis of scientific works, the comparison and analysis of the definitions of this concept in them are carried out. The peculiarities of the administrative-legal provision of regulatory policy are considered and given its definition.

Key words: administrative and legal support, regulatory policy, regulatory activity, legal support, state regulatory policy.